

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА ВОЛЬФГАНГА РЬОДА (1926-2014)

Светлой памяти
Вольфганга Рьода

17 серпня 2014 р. у місті Іннсбрук (Австрія) земне життя покинув філософ зі світовим ім'ям, професор, доктор філософії Вольфганг Рьод (Prof. Dr. phil. Dr. h. c. Wolfgang Röd). Цей визначний австрійський вчений мав також тісні наукові зв'язки з Харковом та Україною, зокрема, з харківськими та київськими університетами. Так, у травні 1997 р. він на запрошення автора цих рядків виступив із циклом лекцій перед викладачами та студентами Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, Національного університету внутрішніх справ, Харківської державної академії міського господарства, Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Історико-філософська тематика його лекцій охоплювала творчість таких мислителів, як Рене Декарт, Томас Гоббс, Давид Юм, Іммануїл Кант. Для співробітників та аспірантів кафедри ЮНЕСКО професор Вольфганг Рьод тоді провів два семінари-дискусії щодо творчості Бенедикта Спінози та Артура Шопенгауера.

Навесні 1999 р. професор Вольфганг Рьод знову провів цикл лекцій у Харкові та Києві, зокрема у ХНТУСГ ім. П. Василенка, ХНУ ім.

В.Н. Каразіна, Харківському економіко-правовому університеті, Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, Києво-Могилянській академії. Цього разу тематичний акцент було зроблено на творчості Фрідріха Ніцше, Ернста Маха, Ганса Кельзена. Також австрійський філософ зробив доповідь з філософії відомого теоретика справедливості, американського мислителя Джона Роулза на засіданні Харківського міського товариства «Філософська освіта», яка була організована на запрошення голови цього товариства, професора Олександра Михайловича Кривулі (1941-2012).

У 2003 р. професор Вольфганг Рьод приймав участь у Міжнародному симпозиумі, присвяченому 100-річчю від дня народження австрійського та британського філософа Карла Поппера. Цей форум проходив у Австрійській бібліотеці при Національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського у м. Києві. Тут Вольфганг Рьод виступив з доповіддю на тему «Карл Поппер і метафізика», яка викликала жваву дискусію та обговорення вказаного аспекту філософської творчості Карла Поппера.

Майбутній вчений Вольфганг Рьод народився 13 травня 1926 р. у місті Одерберг (зараз м. Богумін на північному сході Чеської Республіки). Тут він пройшов курс навчання у початковій школі та у місцевій гімназії. Навесні 1996 р. у м. Іннсбруці автору цих рядків доводилося часто розмовляти з професором Вольфгангом Рьодом не лише на філософську, але й на приватну та іншу тематику. Зокрема, австрійський філософ розповідав про те, як його наприкінці воєнних дій у квітні 1945 р. було мобілізовано до німецької армії. При цьому в першому ж бою неподалік Берліну 18-річний юнак потрапив у полон до бійців Червоної армії. Наступні два роки Вольфганг Рьод перебував у таборі для військовополонених у Мордовській автономній республіці, де виконував здебільшого господарські роботи, а також збирав урожаї овочів (картопля, помідори, огірки). Серед полонених у таборі були не лише німці та австрійці, але й японці. За розповідями майбутнього професора, серед полонених у таборі були також громадяни Нідерландів, які були антифашистами та випадково потрапили до

радянського полону. Всі два роки перебування Вольфганга Рьода в мордовському таборі полонені-нідерландці писали прохання з поясненнями, що вони антифашисти, але радянські бюрократи не хотіли вірити їм.

Після радянського полону Вольфганг Рьод повернувся спочатку до Берліну, а потім перебрався до Мюнхену. В 1947 р. він розпочав вивчати філософію та історію в університеті м. Мілану (Італія), а потім продовжив навчання у Іннсбрукському університеті. Після захисту докторської дисертації з філософії в 1950-х та на початку 1960-х рр. Вольфганг Рьод працював викладачем у різних гімназіях Південного Тіролю (Італія) та Тіролю (Австрія), зокрема у містах Брунек та Іннсбрук. У 1964 р. Вольфганг Рьод випустив свою першу монографію «Декарт. Внутрішня генеза картезіанської системи» (Мюнхен), котра вийшла у 1982 р. другим виданням. З середини 1960-х рр. він працював на посадах асистента та приват-доцента кафедри філософії Мюнхенського університету ім. Людвіга Максиміліана.

У цей період Вольфганг Рьод не лише викладав в університеті, але й приймав активну участь у німецьких та міжнародних конференціях й конгресах. Серед його найвідоміших монографій були: «Геометричний дух та природне право» (Мюнхен 1970), «Діалектична філософія Нового часу» (Мюнхен 1974), «Історія філософії. Від Фалеса до Демокріта» (1976), «Томас Гоббс» (Мюнхен, 1980). В 1971 р. він захистив другу (габілітаційну) докторську дисертацію на тему «Філософія Декарта. Спроба аналізу з акцентом на картезіанській методології» (Мюнхен). Ця праця у переробленому вигляді пізніше видавалася ще декілька разів та залишається одним із дороговказів до вивчення філософії французького класика.

В 1977 р. Вольфганг Рьод отримав запрошення на професорську посаду з австрійського університету імені Леопольда Франца у м. Іннсбрук (Leopold-Franzens-Universität Innsbruck). З цього часу він займав посаду ординарного професора історії філософії та систематичної філософії в Інституті філософії Іннсбрукського університету (Professur für Geschichte der Philosophie und Systematische Philosophie am Institut für Philosophie Innsbruck). Під час викладання у Іннсбрукському університеті у професора Вольфганга Рьода навчалася багато студентів з різних країн світу, які зараз є про-

фесорами філософії, зокрема у Японії, Кореї, Франції, Австрії, Німеччині, Італії, Швейцарії. Наприкінці 1996 р. професор Вольфганг Рьод вийшов на пенсію, але продовжив читати лекції та керувати науковими працями докторантів у Іннсбруці.

Під час стажування у Віденському (Universität Wien) та Іннсбрукському університетах (Leopold-Franzens-Universität Innsbruck) у березні-червні 1996 р. автор цих рядків мав чудову можливість повчитися історії філософії у професора Вольфганга Рьода. Не лише в університетських аудиторіях Інституту Філософії у Іннсбруці, але й під час прогулянок в Австрійських Альпах темою наших бесід були філософія Канта та Фіхте. Також професор Рьод розповідав про своїх філософських вчителів, зокрема відомого мюнхенського професора Вольфганга Штегмюллера, автора багатотомної історії філософії 20-го сторіччя. У філософському відношенні Вольфганг Рьод наголошував, що він є представником трансцендентальної філософії як теорії досвіду. Його ключовим твором стала монографія «Досвід та рефлексія. Теорії досвіду з трансцендентальної точки зору» (Erfahrung und Reflexion. Theorien der Erfahrung in transzendentalphilosophischer Sicht, 1991).

Як авторитетний історик філософії професор Вольфганг Рьод став відомий завдяки своїй чотирнадцятитомній серії «Історія філософії» (Geschichte der Philosophie), яка виходила у Мюнхенському видавництві «Бек» з 1976 р. по 2015 р. Деякі томи з'явилися декількома окремими книгами, наприклад, 9-й том «Філософія Нового часу» вийшов у двох книгах: «Критична філософія від Канта до Шопенгауера» (2006) та «Німецька класична філософія від Фіхте до Гегеля» (2013). Крім цього, кілька томів вказаної серії вийшли у двох та трьох виданнях, наприклад, 7-й том «Філософія Нового часу. Від Френсіса Бекона до Спінози» (1978) вийшов другим виданням в 1999 р., а 1-й том «Філософія Античності. Від Фалеса до Демокріта» (1976) вийшов третім виданням в 2009 р.

Серед інших праць Вольфганга Рьода був «Шлях філософії» (Мюнхен, 1994/1996) у двох томах, «Бог чистого розуму» (Мюнхен, 2009), «Єврика» (Мюнхен, 2013). Його праці було перекладено французькою, чеською, словацькою, іспанською, угорською та іншими мовами. Серед українських перекладів

була його фундаментальна праця «Шлях філософії» (Київ, 2009–2010), яка вийшла у двох томах у видавництві «Дух і літера». Ця праця австрійського філософа була визнана однією із кращих книг у серії зарубіжної гуманітаристики на XII Всеукраїнському рейтингу «Книжка року 2010». У 2012 р. вийшла збірка «Філософія Артура Шопенгауера та сучасність» (Львів), де також опублікована одна стаття Вольфганга Рьода. Автор цих рядків переклав деякі статті австрійського філософа, котрі виходили у збірках «Харківських міжнародних Сковородинівських читань». Серед них були такі праці професора Вольфганга Рьода: «Критика Cogito, ergo sum» (1996), «Шлях філософії: післямова» (1997), «Метафізика без очевидності» (1998), «Свободен в цепях. Грани проблемы свободы» (2013).

Серед почесних нагород австрійського професора Вольфганга Рьода слід вказати на «Премію за науку Федеральної землі Тіроль» (Tiroler Landespreis für Wissenschaft) у 1986 р. та «Премію Вальтера фон дер Фогельвейде» (Walther-von-der-Vogelweide-Preis) в 1989 р.

Крім цього, швейцарський університет міста Берна нагородив Вольфганга Рьода званням почесного доктора (Doctor honoris causa) у 1996 р.

Праці та ім'я цього видатного австрійського філософа залишаються не лише в пам'яті австрійських та світових вчених і його послідовників, але й відомі в Україні, зокрема у Харкові, Києві, Львові, Полтаві, де у нього були та є багато прихильників. Кафедра ЮНЕСКО Харківського національного технічного університету ім. Петра Василенка навіки увійшла у біографію професора Вольфганга Рьода, котрий читав тут свої лекції та проводив семінари навесні 1997 р. та 1999 р.

доктор філософських наук,
доктор філософії Йенського університету
імені Фрідріха Шіллера,
завідувач кафедри гуманітарних та
фундаментальних юридичних дисциплін
Харківського економіко-правового
університету
Абашнік Володимир Олексійович.

